

Geliş Tarihi:

06.12.2021

Kabul Tarihi:

27.12.2021

Yayımlanma Tarihi:

30.09.2022

Kaynakça Gösterimi: Şahin Altıntaş, M. (2022). Yasal mal rejiminde mal kaçırımların psiko-sosyal etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Sayısı*, 21(44), 885-908. doi: 10.46928/iticusbe.1033412.

YASAL MAL REJİMİNDE MAL KAÇIRMALARIN PSİKO-SOSYAL ETKİLERİ

Araştırma

Mehtap Şahin Altıntaş

Sorumlu Yazar (Correspondence)

maltintas78@gmail.com

Mehtap Şahin Altıntaş, İstanbul Barosu'na kayıtlı avukat ve arabulucudur. Psikoloji, Sosyoloji, Halkla İlişkiler lisans; Uygulamalı Psikoloji ve Özel Hukuk yüksek lisans mezunudur. Senaryo, kitap, seminer ve doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

YASAL MAL REJİMİNDE MAL KAÇIRMALARIN PSİKO-SOSYAL ETKİLERİ

Mehtap Şahin Altıntaş
maltintas78@gmail.com

Özet

Hukuk, bireyin ve toplumun gereksinimleri göz önüne alınarak, adaleti sağlama gayesiyle yaptırım gücü üzerinden toplumsal düzeni kurmayı amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde hukukun süjesi olan bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanması açısından etkili olan psiko-sosyal dinamiklerin dikkate alınması, hukuk kurallarının düzenleniş amacına uygun sonuçların elde edilmesini kolaylaştırıcı işleve sahiptir. Bireyin ihtiyaçları psikoloji biliminin konusunu oluştururken, toplumsal değişkenler sosyoloji bilimine işaret eder. Bu çalışmada araştırma konusu ile sınırlı kalarak, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda yasal mal rejimine dair hükümlerin düzenlenmesinde dikkate alınan psikolojik ve sosyolojik etkenler dikkate alınarak, uygulamada ortaya çıkan mal kaçırmlar ve hakkaniyete aykırı paylaşımlar nedeniyle ağırlıklı olarak kadın eşin yaşadığı mağduriyetler hukuk, psikoloji ve sosyoloji bağlamında disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Amaç: Çalışmada 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda yer alan yasal mal rejimine ilişkin hükümlerinin uygulanmasında, eşlerin mal kaçırma saikiyle ve kötüniyetle gerçekleştirdikleri işlemlerin yol açtığı psikolojik ve sosyolojik sorunların detaylıca incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada yasal mal rejiminin düzenlenmesine zemin hazırlayan toplumsal koşullar ele alınarak kanun koyucunun bu düzenlemelere hangi gerekçelerle ihtiyaç duyduğu ele alınmıştır. Bu ihtiyaçların giderilmesi için yürürlüğe konulan yasal mal rejimi hükümlerinin uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar irdelenerek, bu sorunların kadın ve erkek cinsiyeti üzerindeki psiko-sosyal etkileri bilimsel veriler üzerinden incelenmiştir.

Bulgular: Sözleşme yapma ve seçimlik mal rejimi seçme ritüeli bulunmayan Türk toplumunda yasal mal rejimi hükümlerinin, sosyolojik ve psikolojik değişkenler nedeniyle düzenlenme amacına aykırı olarak eşler arasında eşitliği sağlayamadığı ve özellikle kadın aleyhine mağduriyetlere engel olamadığı ortaya konulmuştur.

Özgünlük: Hukukçular tarafından yasal mal rejimine ilişkin birçok akademik çalışma bulunmasına rağmen, hukukî bir olgunun psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin verileriyle de zenginleştirerek disiplinlerarası bir yaklaşımla, farklı bir perspektifle ve ele alınması çalışmaya özgünlük kazandırmış olup bu yönüyle literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yasal Mal Rejimi, Psikoloji, Sosyoloji, Toplumsal Cinsiyet

Jel Sınıflandırması: K12

PSYCHO – SOCIALS EFFECTS THAT CAUSED BY VIOLATION OF RIGHTNESS WITHIN THE SCOPE OF LEGAL PROPERTY REGIME

Abstract

Law is a term which aims to provide justice with the power of enforcement by taking needs of person and society into consideration. To achieve this purpose, it is an obligation considering the psycho-social dynamics of people that effective in meeting the basic needs of the individual that also has the function of facilitating the achievement of results in accordance with the purpose of the law. Needs of the individuals are subject of the psychology whereas social dynamics are subject of sociology. Therefore, in this study, psycho - social factors were evaluated which regulated by the Turkish Civil Code No. 4721 in relation to property smuggling and sharing in practice that contrary to fairness were managed with an interdisciplinary approach in the context of law, psychology, and sociology.

Purpose: In this study, it is aimed to examine in detail psychological and sociological issues which caused by transactions of married couples towards each other to smuggling and damaging maliciously.

Method: In this study, social dynamics that caused legal property regimes came into force were examined in relation to expectations of legislator. Then, practices of these rules were examined by evaluating problems in relation to man and woman gender in the light of scientific data.

Findings: According to social research, Turkish people keep away from signing any written agreement with each other. As a result, legal property rights based on Turkish Civil Code cannot protect married people towards each other especially in terms of woman.

Originality: Although much academic research has been done in relation to legal property rights, the study which based on multidisciplinary approach and distinct perspective is an original article because a specific law term has been evaluated within the scope of psychology and sociology.

Keywords : Legal Property Regimes, Psychology, Sociology, Social Gender

Jel Classification: K12

GİRİŞ

Varlığını başka insanların varlığı ile doğrulayan ve ancak toplumsal yaşam içinde gerçekleştiren insan, bu varlığın devamlılığını insan ömrünü aşan kurumlar aracılığıyla sağlarken; toplumsal yaşamını bir düzen içinde sürdürebilmektedir. Bu sürekliliği sağlayan en önemli sosyal kontrol araçlarından biri, hukuk normlarıdır. Toplumsal yaşamı yaptırım gücü üzerinden düzenleyen hukuk normları, aynı zamanda toplumsal dinamiklerin yansımaları ile şekillenmektedir.

Öte yandan, insan davranışlarını dikkat, algı, tekrarlama, kodlama ve hatırlama gibi bilişsel süreçleri de dikkate alarak inceleyen psikoloji biliminin amacı bilimsel bir yaklaşımla insan davranışlarının altında yatan bilinçaltı süreçlerini de ortaya çıkararak, bu davranışların öngörülebilirliğini sağlamak ve sosyal düzende kişilerarası ilişkilerin karakteristiğini belirlemektir. Benzer şekilde hukuk da, bireylerin diğer bireylerle, kurumlarla, devletlerle ve hatta bireyin kendisiyle ilişkisini normlar aracılığı ile düzenlemektedir. Dolayısıyla psikoloji ve hukuk, insan davranışını konu alan iki disiplin olarak ilişkilidir. Bu çalışmada, yasal mal rejimi hükümleri, bu hükümlerin düzenleniş amacı ve uygulama pratikleriyle bağlantılı olarak bireyin psikolojik süreçleri ve sosyolojik dinamikler üzerinden disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınarak uygulamada sıkça karşılaşılan mal kaçırma olgusunun psiko – sosyal etkileri incelenmektedir.

1. YASAL MAL REJİMİ

“Evlilik halinde eşlerin gerek evlilik süresince, gerek evlilik son bulduğunda malvarlıkları üzerindeki hak ve yükümlülüklerini tayin eden kurallar topluluğu olarak tanımlanabilen mal rejimi hükümleri, ailenin temel işlevlerinden biri olan ekonomik işlevle ilişkilidir. Evlenme ile birlikte eşlerin evlilik öncesi ve sonrası edindiği malvarlıkları, her iki tarafın hak ve yükümlülükleri itibarıyla mal rejimi sistemine göre belirlenmektedir” (Kılıçoğlu, 2014: 183; Zeytin, 2021: 35; Gençcan, 2020: 84; Öztan, 2015: 395).

1.1. Yeni Türk Medenî Kanununa Geçişin Toplumsal Nedenleri

743 sayılı eski Türk Medenî Kanunu, İsviçre Medenî Kanunu’ndan iktibas edilmiştir. Ancak o tarihlerde İsviçre’de *“Mal Birliği”* rejimi yasal mal rejimi olarak uygulanıyorken, ülkemizde *“Mal Ayrılığı”* rejimi benimsenmişti. Bu rejim, Türk toplumunun yaygın örf ve âdetlerine göre *“Erkeğin karısının parasına dokunmaması”* yönündeki sosyal algıya yakınlığı (Şıpka, 2005: 354 - 359; Ünsal, 2010: 48) kökeninin eski Türklere dayanması, İslâm hukukuna uygunluğu, uygulama kolaylığı, kadına bağımsız bir statü kazandırması ve ona da tıpkı erkek gibi kendi malvarlığı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilme imkânı sunması, eşler ile üçüncü kişiler arasında kurulacak ilişkilerde şeffaflık sağlaması gibi avantajlarıyla savunulmuştu (Nargül, 2012: 29, 193).

Ayrıca tasfiye aşamasında malvarlığının bölüşülmesi de bu rejimde daha kolay ve pratik olduğundan, o dönemde bu rejim yasal mal rejimi olarak benimsenmişti. Ancak kadını koruma saikiyle tercih edilen bu sistem, zamanla düzenleniş amacının tersine, boşanmalarda kadının mağduriyetler yaşamasına neden olan bir sisteme dönüşmüştü. Bilhassa, ekonomik gücü sağlayacak düzeyde bir meslek ya da sanatı olmayan ev kadınlarının çoğunlukta olduğu erkek egemenliğine dayalı ataerkil bir toplumda, kadın adeta kocasının insafına mahkum edilmişti (Şıpka, 2012, http://www.turkhukusitesi.com/makale_608.html).

Gençcan'a göre, bir toplumun kadınlara verdiği değer ölçüsü, o ülkenin medenî kanununa bakılarak ölçülebilmektedir. Ona göre, eşlerin eşit haklara sahip olması ilkesine aykırı olarak tasarlanan eski kanun artık ömrünü tamamlamıştı ve hatta bu değişiklikler için neden bu denli geç kalındığı sorgulanmalıydı (Gençcan, 2020:79).

1.2. Yeni Türk Medenî Kanununa Geçiş

18 Haziran 1999 tarihinde Adalet Bakanlığınca Prof. Dr. Turgut Akıntürk başkanlığındaki komisyon, önceki ön tasarıda birkaç küçük değişiklik yapmakla yetinerek ön tasarımı Adalet Bakanlığı'na sunmuştur (Oğuzman, 2008: 26; Kılıçoğlu, 2002: 8 vd.). Bu tasarıda İsviçre Medenî Kanunu'nda 1988 yılında kabul edilen "*Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*" yasal mal rejimi olarak düzenlenmiş ve tasarı aynı şekilde benimsenerek yasalaşmıştır (Kılıçoğlu, 2014: 192-199).

Yeni TMK'nın hukuk dünyasına kazandırdığı en önemli yenilik, aile yapısında reform niteliğinde değişiklikler getiren mal rejimleri hükümleridir. Kanun koyucu, evlilik birliği içinde eşlerin işlem güvenliğini sağlamak ve iktisadî ilişkilerini düzene sokmak amacıyla mal rejimi sistemini düzenlemiştir. Eşlerin evlendikleri sırada mal rejimi seçimi yapmamaları ihtimaline karşı da bir mal rejimi belirlenmiştir (Dural, Ögüt ve Alper, 2015: 195 vd; Kaçak, 2012: 89; Kılıçoğlu, 2014:183).

2. YASAL MAL REJİMİNİN SAĞLADIĞI PSİKO – SOSYAL GÜVENCE

Yeni kanun, eşlere kanunda yazılı mal rejimlerinden birini seçebilme özgürlüğü getirmiştir. Ancak Türk toplumunda evlenecek çiftler arasında mal rejimi sözleşmesi yapma alışkanlığının bulunmadığı bilinen bir gerçektir. Üstelik evlilik öncesi dönem, çiftin ekonomik imkânlarının en yetersiz dönemi olduğundan, çiftler doğal olarak ileride kazanma olasılıkları bulunan malvarlığı değerlerini sözleşmeye bağlama eğiliminde olmamaktadırlar (Gençcan, 2020: 134; Kılıçoğlu, 2014: 199).

TÜİK verilerine göre, Türkiye'de 2020 yılında kadınların ortalama evlenme yaşı 25 iken erkeklerin ortalama evlenme yaşı 27 olarak saptanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2020). Belirlenen yaş grubundaki bir bireyin hayatının en önemli kararlarından biri olan evlilik kararını verdiği sırada, beyinde hangi nörofizyolojik süreçlerin etkili olduğuna göz atmak, bireyin karar verme mekanizmalarını etkileyen bilişsel süreçlerin anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

2.1. İnsan Beyninin Nörofizyolojik Yapısı

Ortalama bir insanın beyin gelişimin büyük ölçüde tamamlanması ve kişilik yapının oluşması, otuzlu yaşlara tekabül etmektedir (Dünya Gazetesi, 2021). Öncesinde insan beyninin karar verme merkezi olan kortekslerin nörofizyolojik gelişiminin tam anlamıyla sağlanmadığı, bu yaştaki bir gencin rasyonel kararlar vermesinin düşük bir ihtimal olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla evlenme aşamasındaki çiftlerin mal rejiminin detaylarını belirlemekten kaçınması, Türk toplumunun sosyolojik yapısıyla olduğu kadar, insan beyninin nörofizyolojik özellikleriyle de ilişkili kompleks bir durumdur.

Belli bir yaşa ve olgunluğa erişmiş her insanda, geçmişe dair “*Şimdiki aklım olsaydı*” yakınmalarıyla başlayan pişmanlıkların yaşanması olasıdır ki, bu pişmanlıklar genellikle henüz muhakeme, sezgi, öngörme yetilerinin tam anlamıyla gelişmediği; öfke, korku, neşe, üzüntü gibi birincil duyguların etkili olduğu dönemlerde verilen kararlarla ilişkilidir. Öyle ki, İspanyol şair, romancı ve oyun yazarı Cervantes, evliliklerin bir ömür boyu sürmesi ve her iki taraf için çileye dönüşmesinin yerine tıpkı kira sözleşmeleri gibi her 3 yılda bir gözden geçirilerek gerekirse yenilenebilmesini öneri olarak ileri sürmüştür (Akt. Zeytin, 2021: 35).

Alman filozof Nietzsche'nin “*Evlenmeden önce kendinize şu soruyu sorun: ‘Bu insanla hayatımın sonuna dek konuşabilir miyim? Evlilikte bunun dışındaki her şey geçicidir’*” sözüyle (Worldpress, 2021) de ifade edildiği gibi, evlendiği insanla hayat boyunca her konuda konuşabilmek, evliliği “*Var olandan daha üstününü yaratmak için, iki kişinin istemi ve böyle bir istemi isteyecek olanların birbirine saygısı*” olarak algılayabilmek ve bu birlik duygusu içinde “*Uğruna birbirini sevebileceği bir amaç ülküsünde birleşebilmek*” (Durant, 2014: 416), bu yüksek erdem düzeyinin evlilikle sağlanabileceğinin felsefede karşılık bulmuş çağrışımlarıdır.

Erdemlerin evlilikle ilişkisi bu yönde iken, ekonomik sorunlar nedeniyle (Gavcar, Noyan ve Tosun, 2020: 730- 45) hızla artan boşanmalar karşısında (TÜİK, 2021), bir yandan bilişsel karar alma mekanizmalarının yeterince gelişmediği gençlik çağında verilmiş evlenme kararının öngörülemeyen sonuçlarına karşı eşleri korumak, bir yandan bireylerin nöropsikolojik süreçleri karşısında ailenin sürekliliğini sağlamak, bir yandan da evlilik içinde kadının ekonomik kaynaklara nispeten uzak olmasından dolayı yaşanan mağduriyetleri engellemek amacıyla, yasal mal rejimi sistemine geçilmiştir. Buna göre, eşlerin mal rejimi sözleşmesi yaparak kanunda belirtilen seçimlik mal rejimlerinden herhangi birini seçmedikleri durumda, bir tür *otomatik pilot* işlevine sahip “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi” sistemi kendiliğinden devreye girmektedir.

Yasal mal rejimlerinin uygulama pratiklerinde nörofizyolojik etkenlerin yanı sıra toplumsal dinamiklerin de etkili olduğu söylenebilmektedir. İnsan cinsiyetinin toplumsal olarak inşa edilmesini açıklayan “Toplumsal Cinsiyet” kavramının açıklanması, yasal mal rejimlerinin hakkaniyete aykırı

uygulamalarının her iki cinsiyet açısından hangi formlarda ortaya çıktığının anlaşılmasında belirleyicidir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Bireyi parçası olduğu toplumun kültürü aracılığıyla kadın ya da erkek olarak nasıl davranması, nasıl düşünmesi, hangi ilişkiler ağının parçası olması gerektiğine dair sosyal olarak yapılandırılan bazı formlar vardır (Akın ve Demirel, 2003: 74; Üner, 2008: 6; Powell and Greenhaus, 2010:1012). Dünyaya dişi ya da erkek olarak gelen bireyler, toplumun cinsiyet rollerine özgü beklentiler çerçevesinde yetiştirilirken kadın ya da erkek olmayı öğrenerek büyümektedirler (Terzioğlu ve Taşkın, 2008: 63). İngiliz toplumbilimci Ann Oakley'in 1972 yılında "*Sex, Gender, Society*" isimli eserinde ilk defa kullandığı "*Toplumsal cinsiyet*" kavramı biyolojik olarak kadın ve erkek olmaktan bağımsız olarak, o toplumun kültürel değerleri doğrultusunda kadın ve erkek cinsiyetlerine yönelik bireylere yüklenen bu rol ve sorumlulukları ifade eder. Bu kavram, Sosyoloji literatüründe, kadın ve erkek arasında toplum tarafından oluşturulmuş eşitsiz bir bölünmeye gönderme yapmaktadır (Vatandaş, 2007: 31).

Toplumsal cinsiyet, kadın – erkek farklılıklarının toplum tarafından inşa edilmiş boyutuna dikkat çekmektedir (Demirbilek, 2007:12-27). Zira toplumsal sistemler; o toplumu oluşturan bireylerin psikolojik, sosyal, politik ve ekonomik ihtiyaçları ile uyumlu cinsiyet rejimleri oluştururlar. Kadınların farklı mekanizmalarla "*Hizaya sokulması*" gibi, erkekler de bu toplumsal yapılarda ortaya çıkan özgün araçlarla ve çeşitli ritüellerle "*Adam edilirlir*"(Selek, 2018:10).

2.3. Kadına Yönelik Şiddet

Kaynağında şiddet uygulanan kişi üzerinde güç ve kontrol isteği olan kadına yönelik şiddet, erkek egemen sistemin kadınları aşağılayan, sömüren, ezen, baskı altında tutan, dışlayan, ayrımcılığa ve cinsiyetçi uygulamalara maruz bırakan yapısının bir sonucu olarak güç ve iktidarlarının sürekliliği için kullandığı en önemli araçlardan biridir. Bu bağlamda kadın-erkek eşitsizliğinin birçok alanda yaşandığı bir toplumda bu eşitsizliğin karşılığı olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddetin temel nedeni olmaktadır. Erkek egemen sistem içinde sadece kadın oldukları için şiddete maruz kalan kadınların hayatları şiddet aracılığıyla denetim, baskı ve kontrol altında tutulmaktadır. Bu sistemin devamlılığını sağlamak üzere güç göstermek, kontrol sağlamak, ceza vermek, öfke boşaltmak gibi nedenlerle kadınlara yönelik şiddet uygulanmaktadır (Uçan vd., 2014: 12). Bu yüzden ki, kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının özgürleşmesinin önündeki en büyük bariyerlerden biridir (Ertürk, 2015: 32 – 40).

2.4. Ekonomik Şiddet

“Meslek, mal, para gibi gelir getiren kaynakların, bu kaynakları elinde bulunduran tarafça diğer taraf üzerinde baskı ve kontrol aracı olarak kullanılmasını” ifade eden bir kavram olan “*Ekonomik şiddet*, evlilik birliğinin iktisadî kaynaklarına kadının erişimini kısıtlamak, hayata katılmasını engellemek ya da geliri üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmasını engellemek şeklinde uygulanabilmektedir (Sarı, 2010:31). Ayrıca ailenin iktisadî kaynaklarına erişim ve kontrolünde eşler arasındaki eşitsizlik de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu yönüyle ekonomik şiddet ve istismar genellikle aile içinde kadınların maruz kaldığı bir şiddet şekli olarak kabul edilmektedir. (Baygal, 2018:185-186).

Ülkemizde aileye kazanç sağlayan kişinin genellikle erkek eş olması, birçok durumda kadının ekonomik şiddete maruz kalmasının toplumsal arka planını oluşturmaktadır. Kadının bir iş veya meslekle uğraşmasının engellenmesi, isteği dışında bir iş veya mesleği yapmaya zorlanması, iş yaşamında ilerlemesinin engellenmesi, mal ve birikimlerine rızası dışında el konulması, müşterek giderlerin karşılanmaması ya da kısıtlı bütçe ile evi idame ettirmek zorunda bırakılması, ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli maddî desteğin sağlanmaması (Şahin, 2010: 30), ekonomik kararların alınması sürecinde dışlanması (Kurtulmuş, 2018: 18), yaptığı harcamaların denetim altında tutulması gibi durumlar, ekonomik şiddet kapsamındaki uygulamalardır (Sarı, 2010: 31-32). Bu fiiller kadını erkeğe bağımlı hale getirerek kendisini ekonomik yönden özgür hissetmemesine dayalı psiko- sosyal sorunlara neden olmaktadır (Gücenmez, 2007:82). Bilhassa emeğini ücretsiz olarak aileye özgüleyen çoğu kadının başkaca bir gelir kaynağının ve sosyal güvencesinin bulunmayışı, kadını adeta ücretsiz işçi olarak çalışan bir varlık olarak erkeğin ekonomik şiddetine maruz bırakan bir risk faktörüdür (Aktaş, 2006: 36-37).

Diğer taraftan, TMK m. 185/3 uyarınca eşlerden her birinin diğerine karşı olan sadakat yükümlülüğü ekonomik şiddeti yadsıyan duygusal sadakati de içermektedir. Bu nedenle duygusal sadakate aykırı tutum ve davranışlar bu yükümlülüğün ihlâlini doğurduğu gibi, aynı zamanda TMK m.166/1. uyarınca evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayalı bir boşanma nedenidir (Gençcan, 2021: 666). Bununla birlikte evlilik birliğinin devamı kamu düzenini ilgilendirdiğinden, hâkim, somut durumun evlilik birliğini temelinden sarsmış ve ortak hayatı çekilmez hale getirmiş olup olmadığına bakarak takdir yetkisini kullanabilmektedir (Ertuğrul, 2011: 697). Dolayısıyla, eşlerin birbirlerini ekonomik anlamda aşağılamaları, evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma davasına konu ekonomik şiddet kapsamındadır (Gençcan, 2021: 670).

Bu bilgiler ışığında tarih boyunca kadın – erkek arasındaki çatışmaların, güç elde etme ve otorite sağlama çabasının bir uzantısı olduğu, bu olguların ise ailede ekonomik kaynakların yönetimi ile yakından ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla eşler arasındaki güç dengesinin eşitlikçi bir zemine oturtulması ve ailenin ekonomik kaynaklarının yönetimini adil bir yönetim ve paylaşım esasına göre düzenlemek üzere yasal mal rejimleri hükümleri ile güvence sağlanmaktadır. Bu

güvencenin yeterince sağlanamadığı durumlarda ise ağırlıklı olarak mal kaçırma olgusunun yol açtığı bir takım psiko – sosyal sorunlar ortaya çıkmaktadır.

3. UYGULAMADA MAL KAÇIRMALAR ve PSİKO-SOSYAL ETKİLERİ

Ülkemizde gayrimenkullerin %92'sinin erkekler adına kayıtlı olması; kadınların bireysel banka hesabının olması bir yana, ortak banka hesabı uygulamasının dahi ancak %10 düzeyinde kalması (Boratav vd., 2018: 386); erkek eş lehine iktisadî kaynakların kullanımına dayalı sosyolojik bir asimetrinin bulunduğunu düşündürmektedir. Evlilik içinde ekonomik şiddete yol açan bu dengesizlik, uygulamada ekonomik avantaja sahip erkek eşin kadın üzerinde bir tür hegemonya kurmasının psiko-sosyal zeminini hazırlamakta ve kadını erkeğin bireysel ahlâk anlayışına terk eden bir adaletsizliğe yol açmaktadır.

Kartezyen filozof Poulain de la Barre'nin *“Erkekler, yasaları yapanlar ve derleyenler oldukları için kendi cinsiyetlerini korumuşlar, hukukçular da yasaları ilkelere dönüştürmüşlerdir”* sözüyle (Akt. De Beauvoir, 2020: 33) de doğrulandığı gibi, tarihsel süreç itibariyle yasa koyucuların erkek çoğunluğundan oluşması, yasal mal rejimlerinin uygulama sorunlarının *“Kadın hakları”* merkezinde tartışılması, mal kaçırma olgusunun ağırlıklı olarak erkek tarafından başvuru olan bir yol olduğu düşüncesini güçlendirmektedir.

3.1. Mal Kaçırma Olgusunun Nedenleri

Evlilik devam ederken, eşler, sahip oldukları malvarlığı gruplarının hangi mal grubuna dâhil olduğu, tasarrufların hangi mal grubundan karşılandığı, borçlandırıcı işlemlerin hangi mal grubunu azalttığı gibi hususların farkında olmamaktadırlar. Her evlilikte ekonomik kaynakların yönetimi, evliliğin iç dinamiklerine göre şekillenmektedir. Ne zaman ki, evlilik içinde iktisadî kaynakların kullanımına dayalı bir çatışma ortaya çıkar ya da boşanma nedeniyle tasfiye söz konusu olursa, o güne dek günlük hayatta varlığı hissedilmeyen yasal mal rejimi hükümleri en önemli gündem maddesi haline gelmektedir. Ancak Türk toplumunda malî hususlara ilişkin kayıt tutma, diğer eşe bilgi verme, yazılı belge tanzim etme gibi evlilik içi ritüellerin bulunmayışı, tasfiye aşamasında ispat sorunlarına yol açmakta ve mal kaçırmalara kapı aralamaktadır. Aşağıda mal kaçırmanın nedenleri ile sonuçları, ana hatlarıyla ele alınmaktadır.

3.1.1.İspat Sorunu

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, eşler arasındaki temel uyuşmazlık iki noktada düğümlenmektedir. Birincisi, eşlere ait aktif veya pasif malvarlığının var olup olmadığı, ikincisi de mevcut malvarlığının hangi eşe ve hangi mal grubuna ait olduğu hususudur. Bu nedenle tasfiyede karşı tarafın beyandan kaçındığı malvarlığı değerlerini ortaya koymak ve bu malvarlığı değerlerinin kime ait olduğunu ispat sorunu ortaya çıkmaktadır.

TMK m. 222 mal rejiminin tasfiyesinde ispata ilişkin hususları düzenlemektedir. Madde hükmünün uygulanmasının koşulu ise, mal rejiminin sona ermiş ve tasfiyenin başlamış olmasıdır (Özta, 2015: 455; Gümüş, 2007:274). TMK m. 230, f. 2, c. 2 hükmü ise yasal bir karine oluşturularak hangi kesime ait olduğu anlaşıl原因an borcun, edinilmiş mallara ilişkin sayılacağını düzenlemektedir (Uyumaz, 2017: 138).

Görüldüğü gibi ispata ilişkin her iki madde hükmü de eşlerin aktifinde yer alan malvarlığı değerlerini düzenlemekte iken, pasifin belirlenmesinde ispat yükünün kime ait olduğu ise kanunda düzenlenmemiştir (Sarı, 2010:117; Şıpka ve Özdağın, 2015: 373). Malvarlığı değerlerinin ispat edilmesinde menfaati olan tarafın kim olduğu, ispata konu hususun malvarlığında yer alan bir hak veya borç olup olmamasına göre değişmektedir. Bu yüzden tasfiyeye konu aktiflerin ispat yükü ile pasiflerin ispat yükü farklılık arz etmektedir (Şıpka ve Özdağın, 2015: 373; Uyumaz, 2017: 141).

Bir görüşe göre (Şıpka ve Özdağın, 2015: 373) mal rejiminin tasfiyesinde ikili bir ayrıma gidilmelidir. *“İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vaktaya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir.”* hükmünü içeren HMK m. 190, f. 1’e göre, malvarlığının tasfiyesinde ilk olarak, menfaati bulunan taraf, pasifinde yer aldığını iddia ettiği borçları ve miktarını ispat etmelidir. Örneğın, eşlerden biri tasfiye sırasında üçüncü kişilere borcu olduğunu ileri sürmüşse, öncelikle bu borcun varlığını ve miktarını ispat etmekle yükümlüdür. Bu borcun ispatı halinde diğere eşe ödeyeceğı katılma alacağı düşeceğinden, ispat yükü ilgili (borçlu olduğu iddiasını ileri süren) eşe yüklenmiştir. Zira, bu durumdan lehine sonuç çıkaran ilgili eşin kendisidir (Uyumaz, 2017: 141).

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, malvarlığı değerleri üzerinde ispat yükü kimin üzerindeyse ilgilinin, somut uyuşmazlığın özelliğine göre, bu hak, alacak veya borçların varlığını; kimin sorumluluğunda olduğunu her türlü delil ile ispatlaması gerekmektedir (Kılıçoğlu, 2015: 35). Ancak evlilik alışkanlıklarının yol açtığı ispat sorunları bir yana, tasfiye sürecinin teknik incelikleri göz önüne alındığında, tüm bu hesaplamaları yapacak yetkinliğe sahip bilirkişi sayısının yeterli olup olmadığı hususu, başlı başına bir soru işaretidir.

Kaldı ki, kanunda objektif bir kriter bulunmadığı için, katılma alacağını azaltmak ya da ortadan kaldırmak için yapılan borçlandırıcı işlemlerin arkasında yatan kötü niyetin hangi ispat araçlarıyla kanıtlanabileceğı ise bilinmemektedir. Üstelik ticaret hayatının esnekliği içinde herhangi bir ticari eylem ya da borçlandırıcı işlemin gerekliliğı ilgili eşin keyfiliğine terk edilmişken, diğere eşin kötü niyet iddiasını ispat edebilmesi için, fiilen en az onun kadar bu aktivitelerin içinde bulunması ve yapılan işlemlerden malumat sahibi olması gerekmektedir. Ancak toplumumuzda özellikle kadının evlilik birliğinin ekonomik kaynaklarına olan mesafesi düşünüldüğünde böyle bir imkânın olmadığı sosyolojik verilerle ortadadır. Dolayısıyla, tasfiyenin ne şekilde yapılacağı konusunda kaygı ve

tereddütler yaşayan bir eş, çekişmeli boşanma sürecinin yıpratıcı serüvenini göze alamamakta ve yıllarca hakkını alamama kaygısına eşlik eden bir muğlaklık içinde yaşamaktansa, karşı tarafın dayattığı anlaşma protokolü hükümlerine boyun eğebilmektedir. Bu da iradeye üstünlük tanıyan anlaşmalı boşanma sürecinde, iradeyi fesada uğratan sosyolojik bir bulgu olarak uygulama sorunlarından biridir.

İspat güçlüğü sorunlarına çözüm oluşturmak üzere Yargıtay uygulamasında, katılma alacağını azaltma kastının ispatını sağlayan bazı maddi vakıyalardan yararlanıldığı görülmektedir. Yargıtay, bir kararında, “*Hayatın olağan akışı*” ölçütünden yararlanarak mâliki bulunduğu taşınmazı boşanma dava tarihinden kısa bir süre önce üçüncü kişilere devreden eşin bu fiilini “*Diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılan devir*” olarak nitelemiş ve bu işlemin TMK m.229/2.maddesi uyarınca tasfiyeye dâhil edilmesi gerektiğine hükmetmiştir (Y8HD 04.11.2015, E. 2014/11735, K. 2015/19622. www.corpus.com.tr). Öğretide ise, ispat konusunda tıpkı miras hukukunda tenkis davalarında olduğu gibi esnek bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ifade edilmektedir (Acar, 2004: 295). Buna göre, devir işlemini gerçekleştiren eş, “*Katılma alacağının ihlal edileceğini bilebiliyor veya buna rağmen ihlali göze alıyor*” ise kastın bulunduğu kabul edilerek bu malvarlığı değeri tasfiyeye dâhil edilmelidir.

Gençcan’a göre TMK 229. madde “*Edinilmiş mal grubunu koruyan bir güvenlik sistemidir*” (Gençcan, 2021, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/ymy-2003-404.pdf>).

Bize göre, maddenin sözü edilen güvenceyi sağlayabilmesi için uygulama gücüne de sahip olması gerektiği kanısındayız. Şöyle ki, her ne kadar Yargıtay kararlarında, boşanma davasının açılmasından kısa bir süre önce taşınmazın satılmış olmasının diğer eşin katılma alacağını azaltma maksadı taşıdığı yaklaşımı benimsenmiş olsa da (Y8HD, 24.10.2018, E. 2016/14281, K. 2018/17838, www.corpus.com.tr), toplumumuzda ticarî ya da meslekî faaliyetleri yönetme gücünün genellikle erkek eşin tekelinde olması, sosyolojik bir gerçekliktir. Kadın eş çalışma hayatına dâhil olmasına rağmen, eşitlikçi aile yapısına sahip evliliklerde dâhi, iktisadî kaynakların ve bu kaynaklar içinde günlük likiditesi en yüksek olan para akışının yönetimi genellikle erkek eş tarafından yürütülmektedir. Ticarî aktiviteleri yürüten eş, kendi adına bankalarda hesap açmakta ve ticarî aktivitelerinden elde ettiği tüm geliri bu hesaplarda toplamaktadır. Bu aktiviteler bağlamında günlük hesap hareketleri olmakta, ödemeler bu hesaplardan yapılmakta, kazanımlar bu hesaplarda birikmekte, ileri dönük çekler yazılmaktadır (Akıncı, 2019: 165 – 190). Oysa mal rejimi devam ederken hesaptan çekilen paralar kural olarak tasfiyeye dâhil edilmemektedir. Dolayısıyla yasal mal rejimi sistemimiz, durağan olmayan ticari ve meslekî aktiviteler için âdil bir çözüm önermemektedir. TMK 229. madde ile hukukî bir yaptırım getirilmişse de maddenin iki bendinde sayılan hususların ispatı oldukça güçtür. Zira, yönetimi elinde bulunduran eşin yaptığı işlemlerin diğer eşin katılma alacağını azaltma maksadıyla yapıp yapılmadığının ölçütü bilinmediği gibi, iyi niyet – kötü niyetin

hangi esaslara göre belirleneceği sorusu da cevapsızdır. Türk toplumunun sosyolojik yapısı düşünüldüğünde, aile sistemi içinde ekonomik kaynakların yönetiminin dışında bırakılan kadın eşin, mal kaçırma saikiyle yaptığı işlemlere görünürde bir meşruiyet kazandırma becerisine sahip ve doğal olarak para yönetiminin uzmanı haline gelmiş erkek eşin kötü niyetini ispat etmesi beklenemez.

3.1.2.Tasfiye Sürecinin Karmaşıklığı

Tasfiyede ilk aşama, mal rejimi sona erdiği an itibariyle her bir eşin malvarlığı değerlerinin belirlenmesidir. Yasal mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin malvarlığı değerlerinin belirlenebilmesi, her bir eşin hak, alacak ve borç dökümlerinin yapılması ile gerçekleşmektedir (Sarı, 2010:110). Bunun da yapılabilmesi, her şeyden önce, eşlerin sahip oldukları tüm malvarlığı değerini doğru ve eksiksiz olarak bildirmelerine bağlıdır. Tasfiye aşamasında eşlerden birinin malvarlığı değerlerini bildirim yükümlülüğüne ilişkin bu hususlara aykırı davranması halinde diğer eşin tasfiye istemiyle dava açma hakkı bulunmaktadır (Sarı, 2010: 107; Dural vd., 2015: 215; Uyumaz, 2017: 134). Bilhassa boşanma nedeniyle tasfiye davasının açıldığı durumlarda, aralarında menfaat çatışması bulunan eşlerin, diğer eşin katılma alacağını eksiksiz almasını önlemek üzere bu bildirim kapsamına giren bilgi ve belgeleri vermekten kaçınması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu da tasfiyenin ilk aşamasını oluşturan, malvarlığı değerlerinin aktif ve pasifleriyle birlikte belirlenebilmesi sürecini güçleştiren bir durumdur (Sarı, 2010: 112).

Yargıtay, bazı kararlarında “*Katkı oranının bilimsel olarak saptanması olanaksız ise yargıcın BK m. 43 gereğince takdir hakkını kullanabileceğini*” kabul etmektedir (Y2HD, 25.10.2005, E. 2005/12451, K. 2005/14803. www.corpus.com.tr) Kılıçoğlu, katkı sağlanan malın daha önce elden çıkarıldığı durumlar için düzenlenen TMK m. 227/2. maddesinin kıyasen uygulanmasının daha isabetli olacağı görüşündedir (Kılıçoğlu, 2015: 36-37).

3.1.3.Edinilmiş Mal – Kişisel Mal Ayrımının Belirsizliği

TMK 219. Maddede edinilmiş mallar için önce kanunî bir kıstas getirilerek “*Karşılığı verilerek elde edilmiş malların*” edinilmiş mal olduğu belirlenmiş ve devamında “*Özellikle*” denilerek edinilmiş mal grubuna örnekler verilmiştir. Madde bu haliyle kendi içinde çelişkili görünmektedir. Zira ilk cümlede edinilmiş mal kavramının tanımı yapılarak, bir malın edinilmiş mal grubuna dâhil olması için karşılığı verilerek elde edilmiş olması gerektiği belirtildikten sonra, örnek kabilinden sıralanan listede yer alan mal gruplarından bazılarının karşılığı verilerek edinilme kriterine uymadığı görülmektedir.

Kanun metninde bu ayrımın net olarak belirlenmemiş olması, uygulamada suistimallere ve mal kaçırmalara zemin hazırlayabilmektedir. Bunlardan ilki, bankadaki paranın ve bu paranın faizinin

hangi mal grubuna girdiği hususudur. Kanunda bu hususta bir düzenleme bulunmadığı gibi, bankadaki paranın nasıl tasfiye edileceği hususu da uygulamada tartışmalıdır (Akıncı, 2019: 171).

Bir diğer sorun, şirket hisseleri karşılığında edinilen kazancın hangi mal grubuna girdiği hususudur. Eşlerden birinin şirket hissesinin bulunması halinde, şayet bu hisse, mal rejiminin başlangıcından önce edinilmişse o eşin kişisel malı olup tasfiye dışı kalacaktır. Ancak TMK 219/4. madde gereği kişisel malların gelirleri edinilmiş mal sayıldığından, bu hisseler nedeniyle mal rejimi boyunca o eşin elde ettiği kâr edinilmiş mal sayılacak ve tasfiyeye tabi olacaktır. Bu durumda diğer eş, şirket hisseleri nedeniyle katılma alacağı talep edemezken, mal rejimi süresince boşanma davasının açıldığı tarihe kadar diğer eşin şirket hissesi nedeniyle “*Tasarrufa konu edilmemiş*” kârın yarısı üzerinde katılma alacağı talep edebilecektir (Kılıçoğlu, 2015: 117). . Dolayısıyla şayet davalı eş boşanma davası açılmadan önce (hatta boşanma davasının açılmasından bir gün önce dâhi olsa) tahsil ettiği kârı elden çıkarmışsa artık bu değer tasfiyeye dâhil edilmemektedir (Akıncı, 2019: 172).

Mal kaçırma olgusunun nedenlerini kanun metni bağlamında bu başlıklar altında inceledikten sonra, bu tarz kötü niyetli girişimlerin eşler üzerinde oluşturduğu psiko – sosyal etkilere değinmek gerekmektedir.

3.2. Mal Kaçırma Olgusunun Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunlar

Kanun lafzından anlaşılmaktadır ki, yasal mal rejimi hükümlerinin düzenleniş amacına göre uygulanması, eşlerin kişisel ve edinilmiş mal gruplarının net olarak ayrıştırıldığı, eşlere ait malvarlığı değerlerinin sınırları belirlenmiş iki temel mal grubu olarak korunduğu, eşler arasında kayıt altında tutulan ve belirli periyodlarla karşılıklı bilgi akışının yapıldığı bir aile modelini gerektirmektedir. Oysa Türk aile yapısı, eşler arasında ekonomik konuların çatışma yaratan durumlar dışında bilgi paylaşımı rutininde konuşulmadığı, kadının bilgilendirilme talebinin erkek tarafından “*Hesap mı soruyorsun?*” tepkisiyle güvensizlik olarak algılandığı, erkeğe parasının sorulmasının hakaret sayıldığı, ekonomik kaynakların yönetiminin yazısız kurallarla erkeğe bırakıldığı geleneksel modele uyumludur.

TMK m. 186 ve 188 hükmü ile birliğin yönetimi ve üçüncü kişiler nezdinde temsili eşler arasında tam bir eşitlikle sağlanmakta iken, toplumsal algıda Türk aile yapısının halen daha eski kanun mantığıyla birliğin reisinin erkek olduğu anlayışına göre sürdürülmesi, kadın – erkek ilişkisindeki dengeyi kadın lehine bozan sosyolojik bir olgudur. TMK m. 189 hükmü gereği üçüncü kişilere karşı kadın ve erkek adeta bir *birim* olarak ele alınmakta ve kadın da tam ehliyetli bir hukuk süjesi olarak üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu tutulmakta iken; aile içi ilişkilerde ekonomik kaynakların erkeğin şahsî malvarlığıymış gibi algılanması, teori ve uygulama arasındaki uyumsuzluğun tezahürüdür. Kanunun lafzı ile toplumsal dinamiklerin eşleşmemesi, kötü niyetli eşin mal kaçırma girişimlerine kapı

aralarken, bu girişimlerin mağduru olan eş (genelde kadın) üzerinde ciddi psikolojik hasarlar bırakabilmektedir.

3.2.1. Mal Kaçırımların Kadın Üzerindeki Etkileri

3.2.1.1. Sosyolojik Etkiler

Evlenirken bir gün boşanacağı düşüncesini bilincinin alt katmanlarında saklı tutan bir birey, bunun gerçekleşmesi halinde karşılaşacağı zorluklara karşı bilişsel olarak ön hazırlıklıdır. Oysa “*Bir ömür*” süreceği beklentisiyle evlenmişse, sahip olduğu yasal hakların detaylarıyla ilgilenmediği gibi, malvarlığının yönetimini aile birliğinin selâmeti için “*Her şeyin en iyisini düşünen*” eşine gönüllü devretme eğilimindedir. Ağırlıklı olarak kadın, temel güven duygusunun verdiği teslimiyetle erkeğin tasarruflarını sorgulamazken, bu güven duygusunun erkek tarafından suiistimal edilebileceği olasılığına ilgisizdir. Her şey yolunda giderken bu olasılığın farkında olmayan kadın, mal rejiminin genelde boşanma ile son bulduğu aşamada güvendiği insan tarafından yolda bırakılmışlığın verdiği derin bir ruhsal sarsıntı yaşar. Bilhassa hakkaniyet bilincine sahip olmayan, tasfiye sürecini “*En az maddi kayıpla*” atlatmanın inceliklerini arayan, malvarlığı değerlerinin yönetimine dair tüm tasarrufu elinde bulundurduğu için de kanunun boşluklarından yararlanarak mal kaçırmakta, sözde borçlar üretmekte, kötü niyetini “*Kitabına uydurmakta*” zorlanmayan bir erkekle evliyse, bu sarsıntının boyutları kadın eş açısından oldukça yıkıcı olabilmektedir.

Kadının somut durumdaki duygu durumunu açıklamak bakımından sosyolojideki “*Benimseme kuramı*” yol göstericidir (Kağıtçıbaşı, 2014: 98). Bu kuram uyarınca bir kurala cezalandırılmaktan korktuğu için değil, o kuralı doğru ve değerli bulduğu için uyma davranışı sergileyen bireyin içsel motivasyonu, uyma davranışının muhatabı olan kişiye duyulan temel güven duygusudur. Kadın ve erkeğin evlilik algısının bu kuram bağlamında eşleşmemesi, mal rejiminin tasfiyesi sürecinde ortaya çıkan mal kaçırma vakaları nedeniyle kadının benlik değerinde ve temel güven duygusunda ciddi tahribatlara yol açabilmektedir.

“*Fakirliğin yönetimini kadına, zenginliğin yönetimi erkeğe veren*” bir toplumsal algı karşısında yıllarca ekonomik yoksunluklara sabır göstermiş; bireysel ihtiyaçlarını, eğitimini, kariyer hedeflerini, özgürlüğünü ailesinin yüksek menfaatleri uğruna yok saymış bir kadının, evliliğin ilk yıllarına göre maddî refahın artmasıyla tam da rahat edeceğini düşündüğü bir dönemde eşi tarafından “*Eskimiş çul gibi çöpe atılması*” uygulamada çokça rastlanan bir dramdır. Yaşanan birçok örnekte kadın, eşini ve çocuklarını önceleyerek kendi ihtiyaçlarını yok saymakta; çocuğunu bakıcıya bırakmamak için eğitimini yarıda bırakmakta, eşi “*Kendi anahtarıyla eve girmek zorunda kalmasın*” düşüncesiyle mesleğinden vazgeçerek değersizleştirilen bir ev kadını olmayı kabullenmekte, aile birliği için eğitiminden, meslekî kariyerinden, kişisel gelişiminden ödün vermekte ve hayatının merkezine

evliliğini almakta iken temel motivasyonu, eşine duyduğu güven ve sorumluluk bilinci ile evliliğin “Bir ömür boyu” süreceğine dair sapmaz inancıdır.

Türk toplumu özelinde, kadının içgüdüsel olarak kendisinden üstün gördüğü bir varlığa ya da kuruma “Kendini adama” duygusunun çoğu zaman erkek nezdinde karşılık bulmadığı, aile mahkemelerinde yığılan sayısız dava dosyasıyla sabittir. İngiliz yazar Virginia Woolf bu adanmışlık duygusunu, , “Kendine Ait Bir Oda” adlı ünlü eserinde şu sözüyle ifade etmektedir: “Kadınlar yüzyıllardır, erkek görüntüsünü gerçek boyutlarının iki katında gösterebilen büyümlü ve enfes bir güce sahip birer ayna görevini yerine getirmişlerdir.” (Woolf, Çev. 2016: 43).

Kadın, evlilik birliğinin gereklerini yüksek bir erdemle yerine getirirken, karşı erdem üretme bilincinden yoksun bir erkek, evliliğin sağladığı bu avantajları kullanırken sağladığı maddî kazanımları “Ben başardım” yanılgısı gibi bilişsel çarpıtmalar ile kişisel malvarlığı olarak algılayabilmektedir. Toplumumuzda evlilik algısı, kadın için sayısız sorumluluğu çağrıştırırken, “Erkek olmak tüm kusurları örten bir vasıf gibi” algılandığından, erkeğin yegâne sorumluluğunu para kazanmaya indirgeyen toplumsal tutum, evine ekmek getiren erkeği tüm sorumluluklardan vareste tutma eğilimindedir.

Bu süreçte erkek gerek akademik gerekse meslekî anlamda ciddi bir engelle karşılaşmadan bireysel başarı serüvenine devam ederken; çocukların bakımı ve ev içi sorumluluklar tümünden kadına tevdi edildiği için, sabah evden çıkan erkek arkasında ne bıraktığını düşünmeden, bu zihinsel konforun sağladığı tüm avantajları kullanarak işine yoğunlaşabilmektedir. Kadının ise “Cephe gerisinde” 7/24’lük bir mesai ile her gün yeni baştan başladığı bu baş döndürücü döngü bitmek bilmemektedir. Şayet kadının akademik kariyer yapmak ya da mesleğinde ilerlemek gibi bir iddiası var ise, bu ideallerini ancak mevcut domestik rollerini aksatmadan yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Kadının bu “Görünmeyen emeği” ile oluşturduğu ev içi döngüyü bütçeleştirmek gerekirse, ortaya oldukça yüksek maliyetlerin çıkacağı aşikârdır.

Günümüzde halen daha, meslekî bir faaliyet yürütmeyen ev hanımları için “Çalışmıyor” ifadesinin kullanılması; “Yuvayı yapan dişi kuş” mitiyle pâyeye verilen kadının olsa olsa “Her başarılı erkeğin arkasındaki” gizli özne olarak erkeğin gerisinde yer bulabileceği yönündeki eşitliksiz toplumsal algı sürmektedir. Bu toplumsal algıyı paylaşan erkeğin para kazanmakla somutlaşan çalışması öylesine “Görünür” ve “Kutsal” sayılmaktadır ki, erkek, evliliğin gereği olan iş bölümü sonucu kadının yüklendiği sayısız sorumluluğun karşılığında, tek bir edimle elde ettiği parasal kazancı da “Benim param” algısıyla şahsileştirmekte, eşinin bu kazancın doğal paydaşı olduğunu unutarak ekonomik şiddete başvurabilmektedir.

Öte yandan, erkek emeği ile kadın emeği arasındaki “Görünürlük” farkı temelde kadın emeğinin değersizleştirilmesinden beslenen bir toplumsal algıdır. Öyle ki, 09:00 – 17:00 mesaisine aksatmadan

riayet eden ve gün içinde birkaç evrak işiyle yetinip kalan zamanını sosyal medyada geçiren bir erkek “İşte” ve “Çalışıyor” olmanın dokunulmazlık zırhıyla korunurken; aynı zaman kesitinde uçsuz bucaksız ev işleri döngüsüyle boğuşan bir kadın “Evde” ve “Çalışmıyor” olarak değersizleştirilmektedir. Kadın emeğinin görünmezliğini açıklamak bakımından Boerdieu’nun “*EriL Tahakküm (La Domination Masculine)*” adlı ünlü eserinde yer verdiği tespitleri anlamlıdır. Bourdieu’ya göre gelişmiş toplumlarda dâhi cinsiyetçi tutum sürmektedir. Eşitlik tartışmalarında teoride hemfikir olunmasına rağmen, “*Erkek merkezli görüş kendini yansız gibi dayattığı için*” “**Cinsiyetçi İkiyüzlülük**” problematiği kadını boyun eğmeye zorlayan günlük pratiklerle kendini göstermektedir (Bourdieu, Çev. 2014; 46). Bu tutum, romantik ilişkilerde erkeğin boyunun, yaşının daha büyük, statüsünün ve ekonomik düzeyinin daha yüksek olması cinsiyetçiliğiyle deşifre edilirken; namus, şeref, annelik kavramlarının kadına özgülmesi ve evlilik kurumunun gittikçe sadece kadınların peşinde koştuğu bir ölküye dönüşmesi, “eril tahakkümün ikna biçimleridir”. Dolayısıyla açık tahakküm ilişkilerinde karşı çıkmak nispeten daha kolay olmakta iken; “**Örtük/Sinsi/Sembolik Şiddet**” aracılığıyla kurulan tahakküm güç kaybetmeden etkisini sürdürmektedir. Bourdieu, “*Açık baskı itaatle yürürken, tahakküm ikna eder*” sözüyle de bu örtülü şiddetin ikna yoluyla cinsiyetçi politikasını yürütmekte olduğuna işaret eder (Bourdieu, 2014; 55).

3.2.1.2. Psikolojik Etkiler

Sosyolojik arka plânı ile ortaya koyduğumuz bu sorunun kadın bağlamındaki psikolojik yansımaları ise fobi, anksiyete, histeri gibi klinik bulgulardan, ileri düzey majör depresyona kadar geniş bir yelpazede seyretmektedir. Yıllarca kendi varlığını öteleyerek korumaya çalıştığı evliliğinin bitmesiyle, “*Sessiz varsayımları*” ve işlevsiz bilişsel şemaları işlemeye başlayan kadın, kendisini kullanılmış, değersiz, işe yaramaz hissederken (Burns, Çev. 2013: 258); düşük öz saygı, özgüven eksikliği ve bilinçaltı öfke patlamaları ile boğuşmaktadır.

Kişilerarası ilişkilerde muhatabının potansiyelini ortaya çıkarmasını amaçlayan bir birey, olduğu gibi değil, ancak olması gerektiği gibi davrandığı takdirde, muhatabının psikolojik rezervlerine ulaşmasını sağlayabilir. Bu sayede onun tüm potansiyelini ortaya çıkararak Maslow’un “*Peak Experience (Doruk Deneyim)*” (Maslow, Çev. 2011: 111) diye adlandırdığı deneyimi yaşamasını ve Erikson’un kuramında vurgulandığı gibi içinde bulunduğu dönemin gelişimsel hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırıcı işlev görebilir (Akt. Özgüngör ve Kapıkıran, 2011: 14-15). Aksi ihtimalde “*Pygmalion etkisi*” olarak da adlandırılan “*Kendini gerçekleştiren kehanetin*” gerçekleşmesi kuvvetle muhtemeldir (Akt. Palalar, 2019:5-8).

Konumuzla ilişkilendirmek gerekirse, evlilik birliği içinde, erkeğin, eşine para yönetiminden anlamayan, güncel konulardan kopuk, gelir – gider dengesini konuşmaya değmeyecek biriymiş gibi davranması sonucunda kadın, tartışmasız bir bilgi kaynağı olarak kendisinden üstün gördüğü eşinin bu olumsuz bilişsel atıflarına ve düşük beklentilerine hak verme anlamı taşıyan davranışlar

sergilemeye başlar; zamanla öz saygısını yitirir, değersizlik şemasının aktive olması ile kendini suçlamaya başlar. “Suçluluk kendini hedef alan bir duygu olduğu için” (Burns, 2013: 196), tıpkı bir kanser hücresinin sağlıklı hücrelere saldırması gibi kadının yaşama sevincini tahrip eder.

Öte yandan, kendisini bir başkasının aynasında görmeye ve onun geri bildirimlerinde özvarlığını doğrulamaya muhtaç bir varlık olarak dünyaya gelen insan, başlangıçta bakım veren kişilere kayıtsız bir güven duyarak, onu kendi varlığının uzantısı olarak algılar. Erken çocukluk dönemlerinde bu beklentileri karşılanan bireyler özerk, özgüvenli, otonom, iç barışı yerinde bireyler olarak eşit haklara dayalı ilişkiler kurmaya adaydır. Oysa bu beklentileri karşılanmayan, güven duygusu zedelenen bireyler, zaman içinde yeni güven nesnelere aramaya koyulurlar (Nakash vd., 2000, https://www.researchgate.net/publication/11171699_Relationship_Between_Attachment_Patterns_and_Personality_Pathology_in_Adolescents).

Bu psikolojik arka plana sahip bir kadın için evlendiği erkek, temel güven duygusunun tartışması nesnesidir. Güven duygusuyla erkeğin kendisine dair tüm bilişsel kodlamalarını hiçbir sorgulayıcı bariyer olmaksızın kabul eden kadın, bir süre sonra erkek tarafından tanımlanan edilgen bir nesneye dönüştüğünü fark etmez. Bilhassa, erkeğin “Narsisistik” kişilik örüntüleri sergileyen, “Grandiyöz benlik” algısına sahip biri olduğu durumlarda, ilişkiler arasındaki çekim yasası genelde bu kişiler “Bağımlı/Kaçıngan” kişilik yapısındaki bireylerle eşleşir ki, bu da Murray’ın kuramıyla uyumludur (Akt. Burger, 2006:246). Dolayısıyla narsisistik erkek, psikolojide “Gashlighting (Gaz Lambası)” tekniği olarak tabir edilen “Bir kişinin, bir başkasının gerçekliğinin üstüne başka bir gerçeklik yazmaya kalkışması” olarak tanımlanan bir bilinçaltı tekniği ile, zaman içinde kadının kendilik değerini, öz saygısını ve gerçeklik algısını bozarak, “Senin her şeyin benim, ben olmasam sen olmazsın, bizim kimseye ihtiyacımız yok, biz bize yeteriz” cümleleriyle kadını sosyal destek unsurlarından uzaklaştırır, yalnızlaştırır ve nihayetinde sessiz şiddetine karşı tüm savunma mekanizmaları elinden alınmış ideal bir kurbanı dönüştürür (Kayış, 2016, <https://bianet.org/biamag/toplumsal-cinsiyet/181577-bir-istismar-yontemi-olan-gaslighting-hakkinda-ogrendigim-10-sey>).

Evlilik birliği içinde bu psikolojik manipülasyonların bilincinde olmayan kadın, bilhassa beklemediği bir boşanma süreciyle karşı karşıya geldiğinde travmatik bir deneyim yaşar. Güven duygusu bilişsel genelleme ile tanımlı bir duygu olduğu için, bir insana duyulan güven duygusunun yitirilmesi, o insanla özdeşleştirilen tüm güven merkezlerinin de çökmesi gibi büyük bir duygusal sarsıntıya yol açar. Bu durum, kişide, ayağının altında bulunan zeminin bir anda çekilmesiyle eşdeğer psikolojik bir zelzele etkisi yapar. Bu travmatik sürece post travmatik stres bozukluğunun yanı sıra, ertelenmiş yas sürecinin belirtilerinden yadsıma (inkâr), kabullenememe gibi psikolojik semptomlar da eşlik eder ve bazı durumlarda kadın kronik duygu durum bozukluklarının eşiğine kadar gelir. Bu sonuç temel

güven duygusu, ait olma ve onaylanma ihtiyacı giderilmeyen bireyin kendini yalnız, değersiz, reddedilmiş hissetmesine yönelik Maslow'un kuramıyla da uyumludur (Maslow, 1970: 51-52).

Aile hayatına yönelik hayal kırıklığının bir dışı vurumu olarak ortaya çıkan majör depresyon sonucunda ise kadın kendisini aralıksız şekilde hayatın olumsuz yönlerine kaptırır. Çekingenlik, halsizlik, düşük enerji, insomnia (uykusuzluk) ya da sürekli uyuma isteği, anhedoni (haz yetisinin kaybı) gibi semptomlar, şefkat ya da ilgi ya da ilişkideki bağlılığa duyulan eksikliği ile komorbid seyrederek (Yalom, 2006: 24); aile ilişkisinde doyurucu ilişkiler geliştirme beklentisi karşılanmadığı için de “*Sosyal ihtiyaçları karşılanmayan birey, kendini yalnız, değersiz, reddedilmiş hisseder; ait olma duygusundan yoksun kalarak psikolojik bir çöküntü yaşar*” tespitinde bulunan Maslow'un belirttiği gibi (Maslow, 1970: 52) yalnızlık ve çökkünlükle boğuşur. Bunun yanı sıra Baumeister ve Leary'nin kuramında vurgulandığı gibi ait olma gereksinimi karşılanamayan kadının yaşadığı yoksunluk, bağışıklığı düşürerek birçok hastalığa ve yeme davranışı bozukluğundan intihara kadar birçok davranışsal bozukluğa da yatkınlık oluşturur (Akt. Eker, 2019: 12).

3.2.2. Mal Kaçırımların Erkek Üzerindeki Etkileri

3.2.2.1. Sosyolojik Etkiler

TÜBİTAK destekli “*Erkekliğin Toplumsal ve Gelişimsel İnşası*” başlıklı proje kapsamında yapılan araştırma bulgularına göre *erkeklik*, erken yaştan itibaren çevredeki insanlar ve kurumlar aracılığıyla ebeveynler, arkadaşlar ve sosyal çevre tarafından aktarım yoluyla öğrenilmektedir (Boratav vd., 2018:3). Askere gitmek, iş kurmak, para kazanmak ve evlenmek, erkeklerin kendilerini “*Erkek*” hissetmelerinin olmazsa olmazları olarak sayılırken; bunlara sahip olmamak ise erkekliğe yapılmış ağır bir baskı olarak algılanmaktadır. Erkek olmak bir tavır göstermek, güçlü olmak, dışarıya ve hatta en yakınlarla dâhi bir tür zedelenmezlik kalkanına bürünme gereği olarak ifade edilmektedir. Bu koruma kalkanı içinde “*Basit*” konularda karar yetkisi kadın eşe bırakılırken, eve para getiren taraf erkek olduğu için “*Ciddi*” konularda son sözü söyleme yetkisi “*Aile reisi*” olma avantajını kullanan erkektedir

Araştırma bulguları ile de doğrulandığı gibi, toplumsal kodlarla oluşturulan erkeklik algısı erkeği, evlilik birliği içinde dâhi dışarıya güçlü görünmeye zorunlu kıldığından, para kazanma ve paranın yönetimine ilişkin tüm hususlar erkeğin bireysel sorumluluğunun gereği olarak dayatılmaktadır. Bu bulgu, erkekliği oluşturan “*Adam gibi adam, erkek adam, sözünün eri*” tabirleriyle yansıtılan toplumsal değerlerin “*Otorite/sözünü geçirme/son sözü söyleme, korumacılık/sahiplenme, namus/kıskançlık, er kişi olma, güvenilir olmak, küçük düşmeme, itibar görme/değer verilme, cinsel iktidar sahibi olma, işsiz olmama*” gibi erkeğe özgü kişilik özellikleri ile ifade edilmesiyle de uyumludur (Boratav vd., 2018: 393).

Nihayetinde erkek, erkekliğini erkek dünyasında göstermek durumunda iken, duruşunu pekiştirmek için de kadınlarla ilişkisinde üstünlüğünü savunmak, eşine ve dışarıya karşı muktedir görünmek toplumsal mitlerle onun için bir zorunluluk haline gelmektedir ki, bu da mal kaçırmaların erkek nezdindeki sosyolojik arka planını oluşturmaktadır. Dolayısıyla sorunu erkeklerin insanlıklarını değersizleştiren hegemonik erkek söyleminde aramak gerekmektedir (Boratav vd., 2018: 397).

3.2.2.2. Psikolojik Etkiler

Bowly'nin bağlanma kuramına göre (Bowly, Çev. 2013: 325 – 399) çocukluktan itibaren kişiler arası ilişkilerde güvenli bağlanma modelini gerçekleştirebilen birey, yüksek benlik saygısına ve kendilik değerine sahiptir. Bu olumlu kişilik özellikleri, bireyin başkalarını algılama modeline de bu şekilde yansır ve birey ilişkili olduğu kişilere de kendine karşı beslediği olumlu duyguları aynalar. Zira, öz varlığının bilincindeki bir birey, aynı ontolojik yaklaşımla muhatapı ile de karşılıklı güven, saygı ve etkileşime dayalı bir iletişim ağı oluşturmaktan kaçınmaz.

Fransız şair, romancı ve oyun yazarı Victor Hugo'nun "*Kendi ışığına güvenen, başkasının parlamasından rahatsızlık duymaz*"; Hintli yazar Paramahansa Yogananda'nın "*Bazı insanlar başkalarının kafalarını keserek uzun boylu olmaya çalışır*" sözleriyle ifade edildiği gibi ideal kişilik yapılanmasına sahip birey, kendi varlığından emin ve tam güçlüdür; bir başkasını küçümsemeye, onu hor görmeye, aşağılamaya gereksinim duymaz (Akt. N1, 2017, <https://www.psychologytoday.com/us/blog/communication-success/201704/7-stages-gaslighting-in-relationship>).

Ancak bağlanma stili kaçınmacı ya da güvensiz modele uyan bireyler, Avusturyalı psikiyatrist Alfred Adler'in tabiriyle "*Aşağılık kompleksi*" içine girer ve bu kompleksin yarattığı iç huzursuzluğundan kaçınmak amacıyla farklı savunma mekanizmaları geliştirirler (Adler, Çev. 2011: 42-45). Benliğini korumak için "*Ötekinin*" varlığına ihtiyaç duyan birey, diğer bireylere karşı üstünlük kurma gereksinimi duyar. Evlilik birliği içinde benlik yapısını bu birliğe entegre etmeyen ya da edemeyen erkek, "*Örtük bir karşıtçılık*" içine girer. Öyle ki, varlığını korumak için karşı tarafa üstünlük sağlama gereksinimi duyar. Adler'in tabiriyle "*Üstünlük kompleksine*" kapılan bu birey, normal insan ilişkilerine uyum sağlamakta zorlanır, iş birliğine yanaşmaz, yaşamı boyunca başkaları üzerinde üstünlüğünü göstermedikçe varlığını duyumsayamaz (Adler, 2011: 45). Bunun sonucunda tıpkı narsistik kişilik yapılanmasında olduğu gibi, iç dünyasında yaşadığı yetersizlik, değersizlik, boşluk duygusunun tazyikine dayanamayan birey, bu iç sesi bastırmak için, kendisine kurban arar ve durmaksızın kurbanını olumsuz söylemlerle manipüle ederek onun üzerinde kurduğu bu psikolojik ağ sayesinde kendi varlığının tahammül edilemez değersizliğinden kaçır. Bu psikoanalitik kişilik değerlendirmesini evlilik ilişkilerine uyarladığımızda karşımıza şu psiko – sosyal sonuçlar çıkmaktadır:

İdeal benlik yapısına sahip, kendini gerçekleştirmiş, iç doyuma ulaşmış ve kendi gerçekliğine temas etmiş bir erkek, evli olduğu, hayatı paylaştığı eşini de aynı insanlık düzeyinde koşulsuz bir kabulle algılar; ona saygı duyar, olumlu pekiştiricilerle onu destekler; kendi iç serüveninde onun da potansiyelini ortaya çıkarmasını ve psikolojik doyuma ulaşmasını sağlayacak kanallar arar. Bu ilişki ritüelinde, karşılıklı paylaşım dayalı iletişim modeli, ekonomik kaynakların kullanımı ve tasarrufunu da istisna tutmaksızın eksiksiz bir duygusal paylaşımından beslenir. Eşler, birbirlerinin *özel topraklarına* saygı duydukları gibi birliği ilgilendiren hususların yönetiminde karşılıklı ve eşitlikçi bir iş bölümü içinde hak ve sorumlulukları paylaşmaktan çekinmezler. Bize göre evlilik uyumunun en yüksek olduğu ideal aile modeli de budur.

Evliliğin ateşleyicisi olan aşk kavramını “*Olgun aşk/olgunlaşmamış aşk*” ikileminde ele alan İsviçreli yazar Alain De Botton olgun aşkı olgunlaşmamış aşkla kıyaslarken insanın iç dünyasının derinliklerine olgun aşkı idealize ettiği dizeleriyle uzanır (Botton, Çev. 2001: 117). Botton’un olgunlaşmamış aşkla özdeşleştirdiği olumsuz benlik algısına sahip birey, ruhsal dünyasında tamamlanamamış, ancak başkalarının başarısızlıklarından beslenerek ayakta kalabilen olgunlaşmamış bir kişilik görünümünü çizer. Bu kişilik yapısındaki bir erkek, eşinin başarılarını kıskançlık ve nefretle karşılar; onu desteklemek yerine engelleyici tutumlar sergiler, düşmanca tutumuyla ilerlemeye yönelik her adımında onu manipüle eder. Bu tutumun arkasındaki psikolojik dürtü, özünde “*Ben ne olacağım?*” sorusunda somutlaşan ontolojik kaygıdır. Dolayısıyla güç ve otorite ilişkilerinin parasal imkânlarla eşdeğer tutulduğu koşullarda bu gücü elinde bulunduran erkeğin, gücü hangi yönde kullandığı onun kişilik yapısına ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Bu yüzden, erkeğin mal kaçırma girişimlerinin altında yatan psikolojik güdülenme, parasal güce sahip olmadıkça varlık gösteremeyeceği yönündeki, “*Değersizlik, Yetersizlik, Başarısızlık*” gibi işlevsiz bilişsel şemalar ve ara inançlarla yakından ilişkilidir.

SONUÇ

Eşitlikçi bir toplum yapısının hâkim olduğu İsviçre deneyiminden alıntıladığımız Medenî Kanunumuzun yasal mal rejimleri hükümleri, iktibas sürecinde bazı *zayıatlara* uğramış olsa da eşit haklara dayalı bir kadın – erkek ilişkisinin tesisi yönünde atılmış büyük bir adımdır. Kanunun uğradığı bu zayıatların sonuçları ise ağırlıklı olarak kadınların hak kayıpları ve mağduriyetler yaşamasının yasal zeminini oluşturmaktadır. İlk olarak, miras hukukundaki tenkis hükümleri ile uyum sağlamak amacıyla, TMK m.229/1 hükmündeki sürenin İsviçre’den farklı olarak 5 yıl yerine 1 yıla sınırlandırılmış olması, maddenin düzenleniş amacına aykırıdır. Diğer taraftan, İsviçre hukukunda eşlerin, malvarlığı değerleri ve borçlar hakkında bilgi talep etme imkânı bulunmakta iken, kanunumuzun bu düzenlemeye yer vermemiş olması, ispat sorunu başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde getiren en ciddi eksikliklerden biridir.

Bize göre, kanundaki en önemli eksiklik, eşler arasında malvarlığı yönetimine ilişkin bilgi paylaşımının açıkça düzenlenmemesi ve bu yöndeki tedbir hükümlerinin uygulama gücünden yoksun olmasıdır. Bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş aleyhine mahkeme hâkiminin müdahalesini talep etme (TMK m. 194, m. 195) ve tasarruf yetkisinin sınırlanmasını (TMK m. 199) isteme gibi yasal imkânlar bulunmakta ise de bu hükümlerin uygulama sorunları nedeniyle etkili araçlarla uygulanmadığı da somut örneklerle ortadadır.

Öte yandan, mal rejiminin tasfiyesinde yaşanan sorunların kaynağı, her adımın yazılı olduğu varsayılan bir evlilik sürecinde, esasında her şeyin yazısız olmasıdır. Zira yukarıda da belirtildiği gibi Türk aile yapısında eşler arasında yazılı işlem yapma alışkanlığı neredeyse hiç bulunmamaktadır. Bununla birlikte eşitlikçi bir anlayışla getirilen kanun hükümleri, geleneksel kodların izlerini taşıyan Türk toplumunda cinsiyetçi tutumların ortadan kalkması açısından umut vericidir. Bu hükümlerin toplumsal olarak kabul görmesi zaman gerektirdiğinden, bu süreçte bilhassa kadın eşin mağdur olmasını önlemek üzere, kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlayacak yardımcı mekanizmaların üretilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Sözü edilen güvencelerin sağlanması ile bize göre de evlilik ilişkisinde eşler arasında asıl olan karşılıklı erdem oluşturmaya ve gelişime dayalı bir iletişim modelidir. Bu modelde her bir eş, haklarından önce, yüksek bir empati bilinci ve duyarlılıkla, evlilik birliğinin kendisine yüklediği sorumluluklara yönelir. Bu algıyla muhatabında somutlaşan “*Neye ihtiyacı var?*” duyarlılığını paylaşan eşler arasında bu çalışmada atıf yapılan sorunlar kendiliğinden ortadan kalkacağı gibi, yüzyıllardır mutlu olma beklentisi ile evlilik birliği çatısı altında bir araya gelen kadın ve erkeğin bu ortak beklentisi de karşılanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adler, A. Yaşamın Anlam ve Amacı (Çev: Kamuran Şipal), İstanbul: Say Yayınları, 2011.
- Akın, A., Demirel, S. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2003, 73-82.
- Akıncı, Ş. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri, Cevdet Yavuz'a Armağan. *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, 2019, 165-190.
- Aktaş, A. M. Aile İçi Şiddet, Kadının ve Çocuğun Korunması. Ankara: Elma Yayınevi, 2006.
- Baygal, A. Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018.
- Beauvoir, S. D. İkinci Cinsiyet (Çev. Gülnur A. Savran) (2. Baskı). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Boratav, H., Fişek, G., Ziya, H. Erkekliğin Türkiye Halleri (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Bourdieu, P. Eril Tahakküm (Çev. Bediz Yılmaz). İstanbul: Bağlam Yayınları, 2014.
- Bowly, J. Bağlanma (2. Baskı). İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2013.
- Burger, J.M. Kişilik. İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2006.
- Burns, D. İyi Hissetmek (14. Baskı). (Çev. E. Tuncer) İstanbul: Psikonet Yayınları. 2013.
- Button, A. D. Romantik Hareket (Çev: Ahu Sıla Bayer), İstanbul: Sel Yayıncılık, 2001.
- Dural M., Ögüt T., Alper M. Türk Özel Hukuku Aile Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.
- Durant, W. Felsefenin Öyküsü. (Çev. E. Gürol,) İstanbul: İz Yayıncılık, 2014.
- Eker, I. Aile İhtiyaçlarının İncelenmesi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2019, s. 12.
- Ertuğrul, N., Ertuğrul, T. Uygulamada Boşanma Davaları. Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.
- Ertürk, Y. Sınır Tanımayan Şiddet Paradigma, Politika ve Pratik Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu. İstanbul: Metis, 2015.
- Gençcan, Ö. U. "Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler ve Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi", Türkiye Barolar Birliği K Yeni Medeni Yasanın Aile Hukukuna Getirdiği Yenilikler ve Uygulama Sempozyumu. 'Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2003. Erişim Adresi: <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/ymy-2003-404.pdf>. Erişim Tarihi: 03.11.2021.
- Gençcan, Ö. U. Mal Rejimleri Hukuku (Genişletilmiş 7. Baskı). Ankara: Yetkin, 2020.
- Gençcan, Ö. U. Boşanma Hukuku (10. Baskı). Ankara: Yetkin, 2021.
- Glick, I., Yalom, I. Depresyon Terapisi. (Çev. Y. Engin) İstanbul: Prestij, 2006.
- Gücenmez, S. Psikolojik Şiddet ve Psikolojik Şiddetle Mücadele Aracı Olarak Çalışan İlişkileri Yönetimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim Ve Organizasyon Programı Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Gümüş, M. A. Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007.

- Günarslan, B. F. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı Alacağı. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Ana Bilim Dalı*, 2015, 18-28, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/475398>, Erişim Tarihi: 03.05.2021
- J.M.Burger. Kişilik. İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2006.
- Kaçak, N. Açıklamalı İçtihatlı Boşanmada Mal ve Paraların Paylaşımı (3. Baskı). Ankara: Seçkin, 2002.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Cemalcılar, Z. Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş (16. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi, 2014.
- Kılıçoğlu, A. M. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.
- Kılıçoğlu, A. M. Katkı - Katılma Alacağı (7. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 2011.
- Kılıçoğlu, A. M. Medeni Kanun'unuzun Aile - Miras - Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler (Genişletilmiş 3. Baskı). Ankara: Turhan, 2014.
- Kurtulmuş, E. Eşler Arasındaki Psikolojik Şiddetin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı Ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı, 2018.
- Maslow, A. İnsan Olmanın Psikolojisi (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık, 2011.
- Maslow, A. Motivation and Personality. New York: Harper & Publishers. 1970.
- Nakash, O., Dutra, L., Westen, D. Relationship Between Attachment Patterns And Personality Pathology İn Adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 2000, 9(41), 1111 - 1123. ErişimAdresi:https://www.researchgate.net/publication/11171699_Relationship_Between_Attachment_Patterns_and_Personality_Pathology_in_Adolescents. (Erişim Tarihi: 03.11.2021).
- Nargül, V. Karı-Koca Mallarının İdaresi Üzerine Mukayeseli Bir Etüd. *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2012, 289-316.
- Ni, P. How to Successfully Handle Gashlighters & Stop Psychological Bullying, 2017. Erişim Adresi: <https://nipreston.com/publications/excerpts/How%20to%20Successfully%20Handle%20Gashlighters%20by%20Preston%20Ni%20excerpt.pdf>. (Erişim Tarihi: 03.11.2021).
- Oğuzman, M. B. Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008.
- Özgüngör, S., & Kapıkıran, N. Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Ön Bulgular, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2018, 4 (36), 14 - 15, Erişim Adresi: <https://turkpdrdergisi.com/index.php/pdr/article/view/96>, (Erişim Tarihi: 03.11.2021).
- Öztan, B. Aile Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi, 2015.
- Palalar, A. Çalışan Motivasyonuna Yeni Bir Bakış Açısı: Pygmalion Etkisi. *İş'te Davranış Dergisi*, 2019, 1(4), 5 - 8, Erişim Adresi: <https://doi.org/10.25203/idd.476845>, (Erişim Tarihi: 20.06.2021).
- Powell, G., & Greenhaus, J. Sex, Gender and Decisions at The Family - Work Interface. *Storrs: Journal of Management*, 2010.

- Sarı, K. S. Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Saygılıgil, F. Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. Ankara: Dipnot, 2016.
- Selek, P. Sürüne Sürüne Erkek Olmak. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Şahin, H. Aile İçi Şiddetle Mücadele Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar Yüksek Lisans Tezi . Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Ankara, 2018.
- Şıpka, Ş. Türk Aile Hukukunda Karı Koca Mal Rejimleri Sisteminde Yapılmak İstenen Düzenlemeler Hakkında Düşünceler, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan, Mitos Yayınları: İstanbul. 2005.
- Şıpka, Ş. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Yasalaşma Süreci İle Yürürlüğüne İlişkin Sorunlar*, 2012. Türk Hukuk Sitesi: Erişim Adresi: http://www.turkhukuksitesi.com/makale_608.htm. (Erişim Tarihi: 03.06.2021).
- Şıpka, Ş., Özdoğan, A. Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasında Malvarlığı Davaları. İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2015.
- Uçan, A., Ülkümen, A., Hacısofuoğlu, Ç., Gürkan, D., Bayram, D., Özdemir, E., Işıldak, Z. Erkek Şiddeti İle Başa Çıkmak. İstanbul: Mor Çatı Yayınları, 2014.
- Uyumaz, M. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde İspat ve Envanter, 2017, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (3-4), 124 - 125. Erişim Adresi: <http://earsiv.erkincan.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12432/1087/2017-XXI-2-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 06.05.2021).
- Üner, S. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Temel Eğitim Seti. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, UNFPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Ankara: Duman Ofset, 2008.
- Ünsal, N. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Eşlerin Malvarlığı Üzerindeki Etkisi ve Katılma Alacağı Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Woolf, V. Kendine Ait Bir Oda, (Çev. Suğra Öncü), İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- Zeytin, Z. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.